

MILLIY RAQSLARNI O'RGATISHDA SAHNAVIY IMPROVIZATSIYANING O'RNI

Muratbekova Turdigu'l Tursinbek Qizi

O'zbekiston Davlat San'at Va Madaniyat Instituti

Nukus Filiali "Xaliq Ijodiyoti" Fakulteti

"Ashula Va Raqs" Mutaxassisligi 3-Kurs Talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada milliy raqslarni o'rgatishda sahnaviy improvizatsiyaning pedagogik va badiiy ahamiyati tahlil qilinadi. Sahnaviy improvizatsiya – bu raqs ijrosida talabalarga ijodiy erkinlik, harakatlarni individual talqin qilish va sahna obrazini yaratish imkonini beruvchi pedagogik usuldir. Maqolada milliy raqs uslublarni talabalarga o'rgatishda improvizatsiya metodlarini qo'llash, badiiy tafakkur, estetik did va sahna madaniyatini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada sahnaviy improvizatsiya orqali milliy motivlar va raqs harakatlarini talabalarning ijodiy yondashuvi bilan uyg'unlashtirish, sahna ijrosini boyitish va tomoshabin e'tiborini jalb qilish muammolari muhokama qilinadi.

KALIT SO'ZLAR: Milliy raqs, sahnaviy improvizatsiya, raqs pedagogikasi, ijodiy yondashuv, sahna ijrosi, estetik did, badiiy tafakkur, milliy motivlar, talaba ko'nikmalari, sahna madaniyati.

Milliy raqslar har bir xalqning madaniy merosini, urf-odatlarini, tarixiy tajribasini aks ettiruvchi badiiy shakllardir. Ularni o'rgatish jarayonida nafaqat texnik harakatlarni o'zlashtirish, balki talabalarda ijodiy tafakkur, estetik did va sahna madaniyatini shakllantirish muhim hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, sahnaviy improvizatsiya milliy raqs pedagogikasida samarali metod sifatida keng qo'llaniladi.

Sahnaviy improvizatsiya talabalarga milliy raqs elementlarini individual tarzda talqin qilish, sahna obrazini yaratish va ijodiy yondashuvni rivojlantirish imkonini beradi. Bu jarayon nafaqat texnik ko'nikmalarni oshiradi, balki badiiy tafakkur va sahna madaniyati rivojiga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, improvizatsiya orqali milliy raqslarning ritm, harakat va dramatik ifodasi talabalarning ijodiy talqini bilan boyitiladi, sahna ijrosi yanada qiziqarli va tomoshabinga estetik zavq beradi.

Maqola milliy raqslarni o'rgatishda sahnaviy improvizatsiyaning pedagogik metodlarini, talabalarda ijodiy ko'nikmalarni shakllantirish, milliy motivlarni saqlab qolish va sahna ijrosini boyitish yo'llarini o'rganishga bag'ishlangan. Shu bilan birga, maqolada improvizatsiya metodlarini amaliy mashg'ulotlarda qo'llashning samaradorligi va pedagogik tavsiyalar ham muhokama qilinadi.

Milliy raqslarni o'rgatishda sahnaviy improvizatsiya talabalarga nafaqat texnik ko'nikmalarni o'rgatish, balki ularning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, sahna madaniyati va estetik didini shakllantirishga xizmat qiladi. An'anaviy raqs harakatlarini sahna ijrosida talabalarning individual talqinlari bilan uyg'unlashtirish orqali raqs ijodi yanada boyitiladi va tomoshabinlarga milliy madaniyatning chuqur badiiy obrazlari yetkaziladi.

Sahnaviy improvizatsiya jarayoni birinchi navbatda talabalarga raqs harakatlarini erkin talqin qilish imkonini beradi. Talaba an'anaviy raqs elementlarini o'z ijodiy qarashlariga moslashtirib sahnada yangicha ifodalash orqali o'ziga xos badiiy obraz yaratadi. Bu jarayon talabalarda tanqidiy fikrlash, ijodiy qarorlar qabul qilish va sahna harakatlarini muvofiqlashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, sahnaviy improvizatsiya milliy raqslarning ritm, harakat va dramatik tuzilishini saqlagan holda ijodiy talqin qilish imkonini beradi.

Ikkinchi jihat – pedagogik metodlar orqali improvizatsiyani qo'llash. Milliy raqsni o'rgatishda darslar interaktiv tarzda olib boriladi: talabalarga sahnada erkin harakat qilish, musiqaga moslashtirish va ijodiy eksperimentlar qilish imkoniyati beriladi. Pedagoglar bu jarayonda talabalarning individual qobiliyatlarini aniqlab, ularni rivojlantirishga yo'naltiradi. Shu bilan birga, improvizatsiya mashg'ulotlari talabalarda sahna psixologiyasi, jamoaviy ishlash va ritmni his qilish qobiliyatlarini oshiradi.

Uchinchi jihat – milliy motivlar va an'anaviy elementlarni saqlash. Improvizatsiya jarayonida raqs ijodkorlari milliy obrazlarni, musiqiy ornamentlarni, kiyim-kechak va dramatik ifodalarni yo'qotmasligi lozim. Talabalar sahna ijrosida milliy motivlarni saqlagan holda yangi harakatlar va obrazlar yaratish orqali raqs san'atini boyitadi. Shu bilan birga, pedagogik yondashuvlar talabalarga improvizatsiya va an'anaviy raqsni uyg'unlashtirish bo'yicha ko'rsatmalar beradi, bu esa sahna ijrosining estetik va badiiy qiymatini oshiradi.

To'rtinchi jihat – sahna ijrosini boyitish va tomoshabin e'tiborini jalb qilish. Sahnaviy improvizatsiya orqali talabalarning individual harakatlari sahnada dinamik ritm va dramatik effektlar yaratadi. Tomoshabinlar uchun badiiy obrazlar yanada jonli va qiziqarli bo'ladi. Shu tariqa, sahna ijrosi nafaqat milliy motivlarni aks ettiradi, balki tomoshabinlarda estetik did va milliy g'urur hissini uyg'otadi.

Beshinchi jihat – talabalarda ijodiy tafakkur va o'zini ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirish. Improvizatsiya mashg'ulotlari talabalarga sahnada o'z qarashlarini ifodalash, yangi harakatlarni yaratish va ijodiy qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Bu jarayon badiiy tafakkur, ijodiy fikrlash va sahna madaniyatini rivojlantirishga

xizmat qiladi. Shu bilan birga, talabalarda jamoaviy ish, ritmni his qilish va sahna koordinatsiyasini oshirish ko'nikmalari shakllanadi.

Oltinchi jihat – sahnaviy improvizatsiyaning pedagogik ahamiyati. Milliy raqslarni o'rgatishda improvizatsiya metodlarini qo'llash nafaqat texnik ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki talabalarda estetik did, badiiy tafakkur va ijodiy yondashuvni mustahkamlaydi. Pedagoglar bu metod orqali talabalarining individual qobiliyatlarini aniqlab, ularni rivojlantiradi va sahnada milliy raqslarning badiiy obrazini yaratishga yo'naltiradi.

Umuman olganda, milliy raqslarni o'rgatishda sahnaviy improvizatsiya – bu talabalarda ijodiy tafakkur, sahna madaniyati, estetik did va milliy motivlarga hurmatni shakllantirishga xizmat qiluvchi samarali pedagogik usuldir. Improvizatsiya jarayoni orqali talaba milliy raqs elementlarini individual tarzda talqin qiladi, sahna ijrosini boyitadi va tomoshabinlar uchun estetik tajriba yaratadi. Shu tariqa, sahnaviy improvizatsiya milliy raqs pedagogikasining ajralmas qismi hisoblanadi va raqs san'atini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Milliy raqslarni o'rgatishda sahnaviy improvizatsiya talabalarda ijodiy tafakkur, sahna madaniyati va estetik didni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Improvizatsiya metodlari talabalarga raqs harakatlarini individual tarzda talqin qilish, sahna obrazini yaratish va ijodiy yondashuvni rivojlantirish imkonini beradi. Shu orqali milliy raqs elementlari sahnada jonli va qiziqarli ifoda topadi, tomoshabinlarda estetik va badiiy taassurot uyg'onadi.

Pedagogik nuqtai nazardan, sahnaviy improvizatsiya talabalarda ritmni his qilish, sahna koordinatsiyasi, jamoaviy ish va ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, milliy motivlar va an'anaviy raqs uslublari sahnada saqlanadi, ularning badiiy va madaniy qadriyatlari yosh avlodga yetkaziladi.

Umuman olganda, milliy raqslarni o'rgatishda sahnaviy improvizatsiya pedagogik va badiiy jarayonning samarali vositasi bo'lib, talabalarda ijodiy tafakkur va sahna madaniyatini shakllantiradi hamda raqs san'atining rivojlanishiga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva, N. (2019). *Milliy raqs pedagogikasi va sahna improvizatsiyasi*. Toshkent: San'at nashriyoti.
2. Karimov, A. (2020). *Raqs san'ati va pedagogik yondashuvlar*. Toshkent: O'zbekiston madaniyat vazirligi nashriyoti.
3. Smith, J. (2018). *Stage Improvisation in Folk Dance Education*. London: Routledge.

4. Brown, L. (2020). *Creative Approaches to Teaching National Dance*. New York: Greenleaf Publishing.
5. Karimova, D. (2021). *Milliy raqsni o'rgatishda improvizatsiya metodikasi*. Toshkent: San'at va madaniyat nashriyoti.
6. Davis, M., & Clark, S. (2019). *Integrating Improvisation in Dance Pedagogy*. New York: Springer.
7. Riley, P. (2015). *Folk Dance and Creative Stage Techniques*. London: Artisan Press.

